

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗБУДОВИ ЕКОСИСТЕМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ

Олексій Станіславович КВІЛІНСЬКИЙ,

*доктор економічних наук, Сумський державний
університет, Суми, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6318-4001>*

Розвиток штучного інтелекту (далі –ШІ) виступає однією з головних тенденцій технологічної еволюції, що впливає на економіку, соціальні відносини, систему публічного управління та правового регулювання. Цифровізація, інформатизація, автоматизація й роботизація стали рушіями нової епохи, основи якої були закладені ще у 60–80-х роках ХХ століття. Вірогідно, що саме технології штучного інтелекту визначатимуть майбутнє людства, оскільки вони несуть у собі значний потенціал для вдосконалення виробничих процесів, публічних послуг, освітньої і наукової діяльності та формують принципово нову сферу, у якій управлінське втручання особи значно спрощується завдяки безмежним можливостям машинного навчання.

Як зазначає Міністр цифрової трансформації, «Україна має очолити тренд ШІ у світі. Розуміти, що відбувається, швидко реагувати та мати власну стратегію. Неможливо говорити про цифрову державу, якщо ми не формуємо прогресивну політику в напрямі штучного інтелекту та адженду для світу. Вже сьогодні в Україні ШІ активно використовують у різних напрямках. Особливо важливе використання штучного інтелекту у сфері військових технологій. Він допомагає фіксувати переміщення техніки та особового складу окупантів, збивати ворожі ракети, ефективніше наводити БПЛА на цілі тощо. Робота над нормативним полем для ШІ важлива для розвитку країни та дасть нам змогу рухатися швидше в цьому напрямі»[1].

Ба більше, ШІ у сучасних умовах є важливим інструментом, який необхідно ефективно інтегрувати і в систему публічного управління. Адже будь-яке управлінське рішення має прийматись із урахуванням контексту, а ШІ вже є невід'ємною частиною цього контексту, що постійно розвивається та визначає тренди для бізнесу і публічної адміністрації. Науково-теоретичні засади використання технологій у публічному управлінні викладені у працях провідних зарубіжних і українських науковців, однак залишаються недостатньо розробленими питання адміністративно-правового забезпечення управління розвитком технологій ШІ в Україні. Необхідність використання інновацій у публічному секторі, недосконалість теоретичних положень та нормативного забезпечення обумовлюють актуальність дослідження адміністративно-правового інструментарію розвитку екосистеми ШІ.

На сьогодні розвиток ШІ в Україні здійснюється у межах загального правового простору без спеціалізованих норм, спрямованих на врегулювання

впровадження, використання і контролю таких систем. Чинна нормативна база охоплює питання цифровізації, автоматизації, захисту персональних даних, кібербезпеки, проте спеціалізоване законодавство лише формується. У 2023 році зареєстровано декілька законопроектів, спрямованих на створення основ для розвитку штучного інтелекту, визначення термінології, сфери застосування, принципів етичного використання та захисту прав людини в процесі впровадження технологій. Механізми адміністративно-правового регулювання розвитку ШІ перебувають у стадії становлення, що ускладнює ефективний державний контроль і забезпечення суспільних інтересів через розпорошеність нормативної бази, відсутність єдиного органу координації політики у сфері ШІ та недостатню інтеграцію питань ШІ у стратегії цифрової трансформації.

Значний інтерес становить міжнародний досвід зі встановлення вимог щодо безпеки, прозорості, етики й створення національних регуляторних органів. Провідні країни світу розробили дорожні карти й стратегії з активною участю держави у стимулюванні інновацій, стандартизації та контролю впровадження ШІ у ключових сферах. Державні органи у більшості розвинених країн відіграють провідну роль у формуванні екосистеми, забезпеченні фінансування досліджень, розробці етичних кодексів і контролі за дотриманням правових норм та захистом населення від ризиків, пов'язаних із автономністю і самонавчанням алгоритмів.

Серед основних проблем і викликів формування екосистеми ШІ в Україні слід визначити: незавершеність нормативно-правового поля, відсутність спеціального закону, неузгодженість термінології, розмитість процедур державного контролю; інституційну слабкість, зокрема несформованість єдиного координуючого органу і недостатній рівень міжвідомчої співпраці; низький рівень правової культури й обізнаності працівників державного сектору, відсутність спеціалізованої підготовки кадрів; недостатню увагу до питань етики й захисту прав людини, прозорості алгоритмів, захисту персональних даних і відповідальності за рішення, прийняті ШІ; обмеженість державних ресурсів для фінансування досліджень і підтримки інноваційної діяльності.

Органи публічної влади відіграють вирішальну роль у створенні правових, організаційних і фінансових підвалин для ефективного розвитку екосистеми ШІ. Міністерство цифрової трансформації, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, профільні комітети Верховної Ради та інші інституції вже беруть участь у розробці стратегічних документів, формуванні нормативної бази, реалізації пілотних проєктів у сфері цифровізації й автоматизації управлінських процесів. Завдання органів публічної влади полягає у забезпеченні балансу між стимулюванням інновацій і захистом суспільних інтересів, впровадженні механізмів оцінки ризиків, стандартизації процедур, підвищенні рівня правової культури держслужбовців, відкритості й прозорості прийняття рішень із використанням ШІ.

Першочерговими напрямками вдосконалення адміністративно-правового інструментарію мають стати: розробка і прийняття спеціалізованого закону про ШІ із визначенням основних термінів, принципів, сфер застосування, процедур державного контролю і відповідальності; створення єдиного державного органу з питань ШІ, що координуватиме діяльність у сфері розвитку,

впровадження та регулювання ШІ; імплементація міжнародних стандартів і кращих практик з урахуванням досвіду ЄС, США, Китаю, Японії; підвищення правової культури та компетентності держслужбовців шляхом організації навчальних програм і залучення експертної спільноти; забезпечення прозорості та підзвітності алгоритмічних рішень через впровадження механізмів аудиту, оцінки ризиків, реєстрації систем ШІ, захисту прав громадян; розширення фінансування досліджень і підтримки інновацій через створення державних програм, сприяння розвитку наукових центрів і залучення приватних інвестицій.

З огляду на викладене, адміністративно-правовий інструментарій розбудови екосистеми ШІ має виступати ключовим фактором забезпечення стало-го, безпечного і етичного розвитку ШІ в Україні. Необхідність системного підходу, гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами, створення ефективних інституційних механізмів, підвищення правової культури держслужбовців і фахівців є визначальними для побудови сучасної цифрової екосистеми. Доцільно прискорити розробку та ухвалення спеціалізованого законодавства, сформувати єдиний орган із питань ШІ, залучити широку експертну спільноту, впровадити системи аудиту й контролю алгоритмічних рішень та сприяти розвитку інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Регулювання штучного інтелекту в Україні: Мінцифри презентувало дорожню карту. *Юридична Газета. Всеукраїнське професійне юридичне видання*. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-mincifri-prezentovalo-dorozhnyu-kartu.html>